

La importància de les famílies i el treball compartit en el marc de l'escola inclusiva

Anna Terra i Sans

Gerent Consorci d'Educació de Barcelona

Rebut: 28.11.25 Acceptat: 04.12.25

DOI: <https://doi.org/10.32093/ambits.vi.63.504997>

Resum

La importància de les famílies i el treball compartit en el marc de l'escola inclusiva

L'educació i el benestar dels nens i nenes és cosa de tots: de les escoles, amb les seves direccions i els equips docents; dels professionals dels equips d'atenció psicopedagògica i de tots els serveis educatius i específics... però ha de perseguir, sens dubte, un treball conjunt amb les famílies. Treballar plegats tants agents no sempre és fàcil, suposa establir ponts de comunicació, sintonia i reconeixement, i suposa, abans d'això, que tothom posi la mirada en aquest mateix objectiu.

Les escoles i tots els professionals del sistema educatiu hem de ser prou generosos per treballar en equip i per incorporar la família en tot l'itinerari educatiu. Incorporar-la en la presa de decisions sobre l'infant, però també escoltar-la i acompanyar-la.

En el moment actual, on les aules són tan diverses com diversa és la nostra ciutat i societat, aquest repte esdevé majúscul i complex, ja que la diversitat de les famílies fa que s'hagin de buscar molts més canals o espais compartits. Passa, a més, per generar espais veritablement inclusius, més enllà del sistema educatiu, si no en totes les relacions que apareixen a partir del nucli de l'escola.

Paraules clau: Famílies, educació inclusiva, necessitats educatives, treball compartit, aprenentatge i benestar.

Abstract

The Importance of Families and Collaborative Work in Inclusive Education

The education and well-being of children is everyone's responsibility: schools, with their administrations and teaching staff; professionals in psycho-pedagogical support teams; and all educational and specialized services... but, undoubtedly, it must involve working together with families. Working together with so many stakeholders is not always easy; it requires building bridges of communication, harmony, and recognition, and above all, it requires focusing on the same goal.

Schools and all professionals in the education system must be generous enough to work as a team and to involve families throughout the entire educational journey. This means involving them in decision-making about their child, but also listening to them and supporting them.

In the current climate, where classrooms are as diverse as our city and society, this challenge becomes enormous and complex, since the diversity of families means that many more channels and shared spaces must be found. It also involves creating truly inclusive spaces, not only within the education system, but also in all relationships that are created from the core of the school.

Keywords: Families, inclusive education, educational needs, shared work, learning and well-being.

Des que, el 2017, amb l'aprovació del Decret per una escola inclusiva, el Departament d'Educació va fer possible la il·lusió d'una escola diversa on tots els nens i nenes estiguessin junts a l'aula aprenent, no s'ha parat de treballar i d'avançar per fer realitat aquest propòsit. L'aposta per una escola que procurés l'èxit educatiu per a tothom —fos quin fos el punt de partida, les condicions familiars, les capacitats o la salut—ha mobilitzat recursos, marcs mentals i cultures escolars, i ha fet que avui la diversitat a les nostres aules sigui un fet i el paradigma de la inclusió sigui majoritàriament compartit. Com també ho és la idea que sense equitat no podem aspirar a l'excel·lència.

Però dels molts reptes que aquest canvi de paradigma planteja, i que s'aborden en la majoria dels fòrums educatius, n'hi ha un que passa injustament més desapercebut: com s'incorpora a les famílies dels infants i adolescents amb necessitats educatives? Com participen en el sistema educatiu inclusiu? I com se les acompanya?

Sabem per experiència, i perquè l'evidència científica ho corrobora, que uns millors vincles amb les famílies porten sempre cap a uns millors resultats d'aprenentatge (Collet i Tort, 2014), i que, quan les famílies són part de la resposta i no del problema, els efectes positius es multipliquen. S'ha avançat molt a obrir les escoles a la participació familiar, per tal d'implicar pares i mares en el procés educatiu, no només com a receptors d'informació sinó com a persones amb un paper rellevant en l'esdevenir de la vida escolar; però s'ha de posar més atenció i ha de ser encara més prioritari en el cas de les famílies amb fills amb necessitats educatives. En aquests casos, hi ha una necessitat específica d'acompanyament i de suport que va més enllà de la simple dinàmica escolar i que és sobre el que us proposo reflexionar a continuació.

L'acompanyament a les famílies d'infants amb necessitats educatives en l'arribada a l'escola, els processos d'escolarització i canvis d'etapa

La incorporació a l'escola, a l'educació infantil, genera moltes preguntes i tensions lligades al model de criança i a la separació de l'infant de tres anys dels seus referents, i també lligades al desenvolupament de la criatura. És un moment del procés vital especialment crític per l'aparició de nous professionals que l'observaran, que determinaran quines necessitats específiques té i que, en alguns casos, acabaran elaborant un diagnòstic i fent una proposta d'escolarització específica. Els marcs mentals sobre la normalitat i la gestió de les expectatives, que tota família té, quedaran en suspens i plens d'interrogants que, des del sistema educatiu, caldrà acompanyar i respondre.

És per això que cal treballar i posar molta atenció en aquest moment clau en què les famílies necessiten més acompanyament. Des del Consorci es contacta amb totes les famílies que fan la preinscripció a I3 que han exposat que els seus fills tenen necessitats educatives, es faciliten materials explicatius, es convoquen en reunions les famílies i, després, totes elles es reuneixen amb els professionals dels EAP per parlar de les escoles i dels suports que millor s'ajusten a les necessitats dels seus fills o filles.

Un cop escolaritzats, aquest acompanyament ha de tenir continuïtat, i aquí som conscients que s'hi ha de continuar treballant. Un bon exemple d'acompanyament és el que ofereix el centre d'educació especial Carrileta les famílies de centres ordinaris, en l'acceptació, el seguiment i l'orientació dels seus fills i filles amb necessitats específiques. Les famílies que hi han participat, dels districtes d'Horta-Guinardó i Nou Barris, han manifestat que en aquestes sessions que s'organitzen mensualment han sentit que la xarxa d'altres mares els aporta acompanyament en tot el que viuen cada dia i comprensió sobre les conductes dels seus fills o filles —sovint, poc enteses per altres famílies—. Expressen que deixen de sentir-se soles i que han anat construint suports entre elles. Hem de caminar cap aquí. Aquesta experiència ens sembla prou significativa per poder estendre-la a altres districtes, impulsant la relació entre centres d'educació especial, equips d'assessorament i orientació psicopedagògica (EAP) i centres ordinaris. Així mateix, hi ha experiències com la de l'Institut Escola Eixample, on les famílies que compten amb suport intensiu d'escolarització inclusiva (SIEI) s'ajuden entre elles.

Un cop superada l'etapa de la primària, apareixeran nous reptes en el salt a la secundària i a l'escolarització postobligatòria. És bàsic conèixer els itineraris i els suports específics, així com l'acompanyament i l'orientació de l'EAP a totes aquestes famílies perquè puguin prendre les decisions d'escolarització de manera encertada i ajustada a la realitat dels adolescents. I no només per prendre la millor decisió, sinó per poder acompanyar en la incertesa que generen aquests canvis.

El treball conjunt per a l'aprenentatge

Ja s'ha fet el salt d'un enfocament estrictament clínic per entendre que l'àmbit educatiu no és un espai terapèutic, però, tanmateix, s'hi generen entorns d'aprenentatge, itineraris adaptats o solucions pedagògiques que poden tenir uns efectes positius elevats, tant en el desenvolupament de l'infant com en l'aprenentatge, en la socialització i en el benestar. Aquesta nova mirada psicopedagògica que s'ha donat a l'educació inclusiva és la que recull, el 2024, la [Guia per a la detecció de les necessitats educatives de l'alumnat de 3 a 16 anys](#).

Calia, però, explicar-la a les famílies, i és per això que s'han publicat un seguit de documents per a totes elles, per orientar-les cap a aquest paradigma educatiu que es basa en una mirada capacitadora, ja que pretén portar cada infant fins al màxim del seu potencial d'aprenentatge.

Ara el repte és incloure les famílies en la presa de decisions i en l'elaboració del pla individualitzat de l'alumne. Recollir el coneixement del seu fill o filla, compartir els suports que es requereixen i incloure en aquest full de ruta el temps educatiu del migdia i el temps de lleure. Compartir i consensuar reptes d'aprenentatge i treballar-los conjuntament, tant a casa com a l'escola.

Quan a la necessitat educativa s'hi sumen unes condicions de vida més complexes

L'aplicació del Pla de xoc contra la segregació parteix del reconeixement que els fills i filles de les famílies en situació de més vulnerabilitat tenen més dificultats per assolir l'èxit educatiu. Per això es va començar a implementar una política en contra de la segregació, per garantir una escolarització més equilibrada i equitativa. És un fet que hi ha una bretxa quant a resultats, que pot arribar fins a 10 punts, entre alumnat en situació vulnerable (NEE-B) i alumnat que no ho està.

La pregunta és: què passa quan se sumen les necessitats de context amb les personals d'un alumne? Doncs és evident que creix la complexitat. A Barcelona, el curs 2025-26, el percentatge d'alumnes amb necessitats educatives NEE-A és del 2,8 % (4.579 alumnes), dels quals el 43,3 % també es troba en situació de vulnerabilitat (el doble que el percentatge d'alumnat vulnerable NEE-B en conjunt, que és del 21,2 %). Aquesta combinació entre necessitats de desenvolupament i condicions socials vulnerables mostra la influència del context familiar en el desenvolupament dels infants. En aquests casos, la tasca que es fa des de la Comissió atenció a l'educació inclusiva (CAEI) —on els equips socials interactuen amb els equips psicopedagògics o la intervenció de les treballadores socials dels EAP— mostra que la perspectiva interseccional és imprescindible.

Són imprescindibles, també, els programes amb enfocaments molt més comunitaris, com el Pla de Barris, que genera xarxes que van molt més enllà de l'horari escolar i en les quals es poden implicar les famílies o altres agents que treballen amb l'infant.

Una mirada inclusiva i per al benestar dels infants, de tota la comunitat

Finalment, hi ha una idea de fons que, de tan bàsica, sembla que no calgui dir-la: o tota la comunitat educativa de l'escola comparteix els principis de la inclusió, els coneix i comprèn què suposa una mirada inclusiva, o continuarem tenint focus de segregació o exclusió dins les aules, al pati, amb les famílies en l'entorn escolar o en espais formals o informals. Cal explicar bé que l'equitat no està renyida amb uns bons resultats per a tothom, i cal explicar, també, quins són els guanys i quines són les renúncies d'una aula inclusiva.

Cal treballar en aquesta línia per evitar situacions que posin en risc el benestar a l'escola dels alumnes amb necessitats educatives. Programes com Escoles per la igualtat i la diversitat continuen sent més necessaris que mai, i treballarem amb l'Ajuntament de Barcelona per continuar-lo impulsant.

Si amb l'educació fem equip, amb l'educació inclusiva, famílies (totes, no només les que tenen nens i nenes amb necessitats educatives) i escola ens necessitem més que mai, i el nostre compromís és treballar per generar les condicions que permetin el treball conjunt i l'acompanyament compartit als nens i nenes de les escoles de la nostra ciutat.

Referències bibliogràfiques

Collet, J. i Tort, A. (2014). *Millors vincles, millors resultats*. Fundació Jaume Bofill. <https://fundaciobofill.cat/publicacions/millors-vincles-millors-resultats>

Correspondència amb l'autora:

Anna Terra i Sans. E-mail: gerencia.ceb@gencat.cat